

VERSLAG MILIEU- EN KLIMAATRAAD

Datum vergadering: 21.09.2023

Aanwezig: Schepen Patrick Princen, John De Grieve, Kristin Van Hoolst, Toni Dohogne, Simon Verreckt, Tris Segers, Mon Schepers, Stijn Vranckx, Myrtle Verhaeven, Rosan Heremans, Arnout Ruelens en Nina Van den Bilcke

Locatie: Baarbeekhoeve

AGENDA

Wandeling	1
Ontwerpgebiedsprogramma ORIOM	1
Natuurbeheerplan – Rivierenland Noordwest	4
Agenda volgende vergadering	5

WANDELING

Myrtle Verhaeven (projectcoördinator ORIOM) en Rosan Heremans (consulent Natuurpunt) geven een rondleiding aan de Baarbeekbeekvallei.

ONTWERPGEBIEDSPROGRAMMA ORIOM

Myrtle licht toe. Voor meer details wordt verwezen naar de presentatie in bijlage. Het programma omvat een ruimtelijk visie (kaart) en ambities. Het visievormingstraject van ORIOM (Open ruimte in en om Mechelen) is opgestart in 2017 in samenwerking met verschillende partners (Vlaamse overheden o.a. De Vlaamse waterweg, Agentschap voor Natuur en Bos (ANB), ook Regionale landschappen, Boerenbond, individuele landbouwers, provincies, gemeenten,...). Er is ook een charter ondertekend door de verschillende partners met de krachtlijnen van deze visie. Belangrijk is dat er samen wordt gewerkt aan de open ruimte (verbinden van landschappen, dualiteit tussen landbouw en natuur opheffen,...).

Doel en statuut

Wat wil we bereiken met de visie of kaart die werd opgemaakt?

Op de kaart is ruw aangeduid wat de open ruimtestructuren zijn. Ze is richtinggevend maar niet bindend, een kompas voor nieuwe ruimtelijke beleidsdocumenten en een aanvulling op nieuwe beleidsplannen ruimte.

Waar toe heeft de visie al geleid?

Beleidsplanning waar de visie wordt meegenomen:

- ORIZ = beleidsplan open ruimte in Zemst
- Groenblauw kader in het BRM = beleidsplan ruimte Mechelen in opmaak
- Groenvisie van Bonheiden in opmaak
- Verschillende (G)RUP's
- Hemelwater- en droogteplannen

Gebiedsgerichte werkingen en projecten

- Integraal project Barebeekvallei
- Integraal project Vrouwvliet
- Ontknoping van Mechelen
- Beschermd Natuurpark Rivierenland

Subsidies

Bij subsidieaanvragen (vb. aankoop voor de inrichting van een gebied) wordt steeds verwezen naar de visie wat het dossier sterker maakt (het maakt deel uit van een groter geheel).

Leidende principes

Op deze principes is ook het charter gebaseerd.

- Klimaatrobuustere landschappen
- Meer biodiverse landschappen
- Meer verbonden landschappen
- Meer beleefbare landschappen
- Slimmere, meer multifunctionele landschappen
- Meer draagvlak voor het landschap

Visiekaart met open ruimtestructuren (zie presentatie)

Te versterken natuur

- Maximaal inzetten op behoud, herstel en ontwikkeling van natuur.
- Ook dit doortrekken in stads- en gemeentekernen (vb. Binnendijle Zandpoortvest), en in recreatiedomein is natuurversterking een evidentie.
- Natuurgebieden vervullen meerdere functies conform met de draagkracht van het gebied (een ecologische, organismebeschermende, milieubeschermende, cultuurhistorische, wetenschappelijke (vb. weerstation en peilbuizen Mechels Broek), evenals een sociale, educatieve en toeristisch-recreatieve functie).
- Initiatieven aanmoedigen die relatie tussen stad, gemeenten en lokale biodiversiteit bevorderen.

Te behouden/te versterken boscomplexen

- Kwaliteit van de aanwezige bossen moet er op vooruit (nu te monotoon, aanwezigheid van exoten,...).
- Ook inzetten op bossen waar ecologie niet de hoofdfunctie is (speel-, klimaatbossen,...).
- Meer gediversifieerde bossen = overgangen van dichte boscomplexen naar open landschappen met bomenrijen.
- Bosuitbreidingsdoelen realiseren door bestaande complexen uit te breiden en bosverbindingen te maken.

Kleinschalige multifunctionele open ruimtes

- Open ruimte kamers waar akkers, graslanden, kleine landschapselementen, boscomplexen, natuurwaarden, waterlichamen, trage wegen, kasteelparken en andere erfgoedelementen elkaar afwisselen.
- Verweving van functies is het uitgangspunt. Multifunctionaliteit is geen doel op zich, maar wel van belang om te komen tot een integraal attractief landschap.

Leefgebied Kamsalamander

Kamsalamander komt bijvoorbeeld voor in het Bos van Aa en is een paraplu-soort. Hiermee wordt bedoeld als je op een kamsalamander inzet komt dat ook ten gunste van vele andere soorten.

- Poelennetwerk (kralen) langsheen Zenne-, Dijle- en Barebeekvallei als stapstenen.
- Aandacht voor het behoud van gunstige landbiotopen in landbouwgebied.
- Beheerders (oa landbouwers) kunnen bijvoorbeeld voor het beheer van de poelen een vergoeding krijgen.

Ecologische verbindingen

- Ecologische verbindingen: Herstel of aanleg van KLE's, infrastructuur zoals ecoducten, ecoduikers- of tunnels...
- Ecologische verbinding bouwvrij houden.
- Natte en droge natuurverbindingen (KLE's, historische dijkstructuren...).
- Waar het kan wordt een fijnmazige recreatieve structuur (buurtwegen, trage wegen...) geënt op de ecologische verbindingen.
- Op de grote infrastructuur (E19, N16, spoorwegen...) die momenteel het landschap fragmenteren wordt gewerkt aan ontsnippering.

Te versterken gebieden met hoofdfunctie landbouw

- Agrarisch gebied vrijwaren voor grondgebonden landbouw (Hombeeks plateau), geen paardenhouders.
- Waar mogelijk differentiatie van landbouwgebieden stimuleren.
- Landbouwers als landschapsbouwers.
- Dooradering door een fijnmazig groenblauw netwerk (vb. langs Aabeek).
- Erfgoedwaarden behouden dan wel kwalitatief ontwikkelen.
- Landbouwers worden ingeschakeld voor groenblauwe diensten (vb. waterbeheer).

Te versterken multifunctionele gebieden met leefbare landbouw

- Afwisseling of verweving landbouw, natuur en bos.
- Behoud van grondgebonden landbouwfunctie.
- Plaatselijk ruimte voor natuurontwikkeling en bosuitbreiding.
- Inbedding van agrarische bebouwing in het landschap.
- Open ruimte kamers en zichten bewaren.
- Fijnmazige verbindingen voor zachte recreatie (trage wegen).
- Landbouwers als landschapsbouwers.
- Dooradering door een fijnmazig groenblauw netwerk.
- Landbouwers worden ingeschakeld voor groenblauwe diensten.

Te versterken valleigebieden

- Hoofdfuncties landbouw, natuur, bos -en/of waterberging optimaal verweven.
- Natuur- en landschappelijke waarden versterkt, open landschap behouden.
- Inzetten op stimulerende maatregelen (beheersovereenkomsten, oeverzones, stuwtjes, ...).
- Beekvalleien als groene linten in het landschap.
- Inzetten op het herstel en verbinden van het leefgebied de van otter als paraplu-soort.
- Natuur en landbouw tot diep in bebouwde kernen.

Te versterken valleigebieden doorheen bebouwd netwerk

- Natuur tot diep in de bebouwde kernen dankzij groen ingerichte pleinen, vlieten, geveltuinten, parken en tuinen,...
- Initiatieven rond stads nabije landbouw (vb. Mechels natuurlijk) en stadslandbouw krijgen een boost.

Waterstructuur

- Goede waterkwaliteit
- Zelfreinigend vermogen krijgt een boost
- Overdruk natuurverweving
- Overstromingsgevoelige gebieden bouwvrij houden
- Uitbouwen van riool- en saneringsinfrastructuur
- Kanalen worden ecologische verbindingen door aanleg natuurlijke oevers en paaiplaatsen
- Draggers van zachte toeristisch-recreatieve structuur

Waterberging

- Overstromingsgevoelige gebieden en gebieden aangeduid voor waterberging bouwvrij.
- De waterbergingsfunctie van de Barebeekvallei in het bijzonder wordt verder geoptimaliseerd.
- Brongerichte maatregelen voor het verbeteren van de lokale waterbuffering (bv. stuwtjes om water op te houden in de beek) worden gestimuleerd.
- In de mate van het mogelijke gecombineerd met andere functies (vb. Sigmaplan).

De engagementen worden overlopen. Het doel is kortweg dat iedereen aan de slag gaat met de visie, pro-actief kijkt naar de open ruimte, nieuwe inzichten krijgt in bijvoorbeeld de opmaak van een beleidsplan ruimte,...

Feedback op de kaart mag overgemaakt worden aan myrtle.verhaeven@rirl.be.

De raad heeft kennis genomen van het ontwerpgebiedsprogramma ORIOM. Felicitaties!

Vragen/opmerkingen

Het ontwerp Beleidsplan Ruimte Mechelen ligt momenteel in openbaar onderzoek (tot 28 oktober). De visie van ORIOM is hierin meegenomen.

NATUURBEHEERPLAN – RIVIERENLAND NOORDWEST

Rosan Heremans (consulent Natuurpunt) licht toe. Het plan gaat over het noordwestelijk deel van ORIOM (Den Battelaer, de Zennebeemden, Zennegat,...).

Reden van opmaak van het beheerplan is dat het huidige beheerplan nog liep tot dit jaar. Het is een geïntegreerd natuurbeheerplan geworden dwz dat naast nee natuurcomponent ook erfgoedcomponent wordt meegenomen omdat er een stukje beschermd landschap in ligt (Den Battelaer, Zennegat en Battenbroek). Voor het grote projectgebied is een lange termijnvisie uitgewerkt. Binnen dit projectgebied heeft Natuurpunt 150 ha in beheer. Andere beheerders zijn Provincie Antwerpen en ANB. Het beheerplan loopt over de gemeenten Mechelen, Willebroek, Rumst en Zemst. Het plan kan binnenkort ingekeken worden tijdens de consultatieperiode. Het is ANB die bekijkt of suggesties kunnen worden meegenomen.

De verschillende kaarten worden overlopen (zie presentatie).

In beheer van Natuurpunt

Biezenweiden, Kleine en Grote Bergen, Aabeek, Stuivenberg, Oude-Nete arm, Hei- en Leibeek, Den Battelaer (kerngebied), Zennegat, Warande Leest, 't Zuur Bemke en Zennebeemden.

Het Zennegat en Battenbroek is een beschermd landschap, een typisch rivierenlandschap met hooi- en grasweiden, oude meanders, relictgrachten, voormalig vloeibeemdensysteem,... -> creëren van natte graslanden.

Ecologische doelstellingen

Het projectgebied kan opgedeeld worden in types natuur: Landschap met bossen, graslanden, slikken, schorren, water en moerassen.

Beheer op terrein

- Bosbeheer (oa hakhoutbeheer, omvorming inheems loofbos, ...)
- Exotenbeheer (vb. reuzenbalsemien)
- Graslandbeheer (hooilandbeheer en begrazing)
- Beheer open water (oa poelen ifv kamsalamander)
- Beheer kleine landschapselementen (oa houtkanten, knotbomen, ...)
- Composterende beheerresten (nog in onderzoek, hooi kan soms niet worden afgevoerd wegens te nat of moeilijk bereikbaar; door maaisel af te voeren verschaal je het grasland)
- Onderhoud en aanleg nieuwe beheerwegen

Soortenbeheer

- Kamsalamander door het beheer van poelen
- Moeras-, weide- en watervogels (oa porseleinhoen, bruine kiekendief, roerdomp, kleine zilverreiger, ...) door vernatting, open water, aangepast maai-beheer
- Vleermuizen door herstel wetlands (meervleermuis), oude bomen, graslandbeheer
- Otter voornamelijk gespot in deelgebieden Biezenweiden en Blaasveldbroek

De soorten profiteren van vernatting en daarmee gepaard gaande ontwikkeling van structuurrijke moerasvegetaties en vegetatierijke slootjes.

- Grauwe klauwier door graslandbeheer, beheer open water, houtkanten, ontsnippering
- Ringslang en hazelworm
- Broeihopen (dikke takken, dunne takken, bladeren, maaisel en uitwerpselen vee) (oa. in Den Battelaer aangelegd) + golfplaten
- Exoten (oa Amerikaanse vogelkers, Japanse duizendknoop, ...)
- Mechanisch (integrale aanpak)

De visie vertaalt zich in streefbeeld per perceel met aanduiding van welk soort bos, grasland,... (zie Ecopedia).

Algemeen principe doorheen het beheerplan is dat er gewerkt wordt aan zachte, geleidelijke bosranden.

Economische doelstellingen

Opbrengst hout en hooi is minimaal, focus ligt op ecosysteemdiensten:

- Infiltratie van oppervlaktewater in bodem
- Koolstofopname in biomassa en bodem
- Verbeteren luchtkwaliteit door opname fijn stof
- Voorkomen van erosie
- Waterretentie
- Gezondheidseffecten
- Recreatie

Sociale doelstellingen

- Natuurbeleving (uitbouwen belangrijke ecologische en recreatieve verbindingen tussen deelgebieden én naar andere nabijgelegen natuurgebieden, fiets- en wandelknooppunten, speelzones (oa Blaasveldbroek) en Samen op Pad kinderlussen (ORIOM)).
- Geleide wandelingen
- Werkdagen

Toegankelijkheidsregeling

Bezoekers goed informeren. Er zijn zones die vrij toegankelijk zijn (om te 'struinen'). Infoborden kunnen aanduiden dat er een bijvoorbeeld een begrazingsblok is.

Doelstellingen onroerend erfgoed

Behoud en versterken van

- Historische graslanden: Dottergraslanden die met kwel gevoed worden (knuppelpad aan Den Battelaers) en verbossing tegengaan.
- Oude meanders zichtbaar maken in het landschap.
- Houtkanten/knotbomen behouden, mits verenigbaar met inrichting oeverzone kleine plas en vloeibeemdensysteem (zoeken naar welke bomen in vernatte zones beter gedijen).
- Vloeibeemdensysteem (grachtenstelsel + historische sluisen): Onderzoek naar de werking van dit systeem en herstel historische sluisen.

Binnen het life project is een ecohydrologische studie opgemaakt (vb. Welke invloed heeft Zennewater op plantengemeenschappen?)

Vragen/opmerkingen

- Natuurpunt heeft duidelijk een visie over hoe de gebieden moeten ingericht worden. Beheerswerken kunnen heel ingrijpend zijn. Hoe worden buurtbewoners geïnformeerd? Bij grote inrichtingswerken wordt een infowandeling voorzien. Er worden ook infoborden gezet of de informatie wordt verspreid via persberichten.
- De otter is een soort die verbonden is aan proper aan water en moet vaak barrières overbruggen (vb. Stuivenbergbaan).
- Kunnen dieren ook tot in stadsgebied komen? Bever is bijvoorbeeld al in Leuven gespot. Vos in de kruidtuin in Mechelen. Aanrader is het boek Dierschap (Mechelen komt ook aan bod).

De raad heeft kennis genomen van het plan. Nog vragen? rosan.heremans@natuurpunt.be.

MOGELIJKE AGENDA VOLGENDE VERGADERING

- Ontknoping (en mobiliteitsplan)
- Terugkoppeling ontwerp BRM